

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

השלם החסר

תוכנית לקידום שפה ואוריינות לכיתות ג-ו
המבוססת על השלמת מילים בטקסט מידעי
(קלוז)

האיגלו

פיתוח התוכנית והובלתה

ד"ר לימור קולן, מנהלת תחום דעת עברית בגיל הרך וביסודי
ד"ר מעין תדמור־טרוינסקי, מדריכה ארצית, צוות הפיקוח על הוראת העברית ביסודי, המזכירות
הפדגוגית – אגף שפות

עריכה מדעית: ד"ר רקפת דנאי, ממונה חומרי למידה מדעי הטבע, המזכירות הפדגוגית
ייעוץ אקדמי ועריכת לשון: ד"ר אנה ענבר, מדריכה ארצית, צוות הפיקוח על הוראת העברית
ביסודי, המזכירות הפדגוגית – אגף שפות

שותפות לכתיבה:

יפעת פרידמן, מדריכה ארצית, צוות הפיקוח על הוראת העברית ביסודי, המזכירות הפדגוגית – אגף
שפות
אילנית אברהם, מדריכה ארצית, צוות הפיקוח על הוראת העברית ביסודי, המזכירות הפדגוגית –
אגף שפות

תמונות

shutterstock.com

תמונת השער: <https://pixabay.com/vectors/jigsaw-puzzle-game-match-puzzle-1297102/>

תשפ"ה 2025

האיגלו

תוכן עניינים

מבוא	3
הטקסט: האיגלו	3
מאפייני הטקסט	4
הצעות לפעילות מטרימה	5
ניתוח המילים המושמטות בטקסט ושיקולים דידקטיים בהשלמתן	5
טקסטים לתלמיד בכתיב מנוקד ובכתיב מלא חסר ניקוד	8

מבוא

לפניכם פעילות מתוך תוכנית ההוראה "השלם החסר" שמטרתה לפתח כישורי הקריאה של התלמידים תוך התמקדות בהבנת הנקרא ובהעשרת הידע הלשוני. בתוכנית נכללו **טקסטים למטרות מסירת מידע, הסבר ותיאור ולמטרות הנחיה והפעלה**. הטקסטים שנבחרו מעוררי עניין וסקרנות, מרחיבי דעת ועשויים לתרום לחוויית קריאה מהנה ולעידוד קריאה.

תוכנית ההוראה המוצעת מיועדת לתלמידים בכיתות ג-ו שרכשו את הקריאה, אך זקוקים לתוכנית התערבות לצורך קידום הבנת הנקרא. התוכנית מקדמת באופן ישיר את בסיסי הידע והמיומנויות הנחוצות להבנת הנקרא – ידע לשוני וידע עולם, מיומנויות קריאה בדגש על קריאה מנוטרת הבנה. התוכנית מתאימה להוראה בכיתה ולהוראה בקבוצה קטנה. אפשר לקרוא בהרחבה על תוכנית ההוראה "השלם החסר" **[במדריך למורה](#)**. במדריך למורה תוכלו למצוא:

- ❖ הסבר על הכלי הדידקטי המבוסס על השלמת מילים בטקסט, על המרכיבים והמאפיינים שלו;
- ❖ מטרות התוכנית והעקרונות העומדים בבסיסה;
- ❖ מודל הוראה הכולל את מהלכי ההוראה, דגשים ושיקולים דידקטיים ופסיכופדגוגיים בתכנון שיעור המבוסס על כלי דידקטי זה.

הטקסט: האיגלו

האיגלו הוא מבנה בצורת כיפה שבונים משלג. הוא משמש כבית מחסה זמני, כמו אוהל, לציידים היוצאים למסעות ציד באזורים קרים שבהם האדמה מכוסה בשכבות של קרח ושלג. יש מקומות בעולם, בעיקר באזור הצפוני של כדור הארץ, שבהם האיגלו משמש בית קבוע בתקופת החורף.

איך אפשר לגור בבית שעשוי מקרח?

באיגלו אין חדרים, אך אפשר לבנות מיטות מקרח ולכסות אותן בעורות ובפרוות של בעלי חיים שהציידים צדו. האיגלו שומר על הציידים מפני הרוח הקרה. הטמפרטורה* בתוך האיגלו גבוהה יותר מאשר זו שמחוץ לאיגלו מכיוון שהאוויר הכלוא בתוך הקרח מבודד מסביבתו החיצונית.

מקור החימום העיקרי בתוך האיגלו הוא חום גופם של הציידים. אפשר להדליק מדורה בתוך האיגלו, ומפתיע לגלות שהאיגלו לא מפשיר מחום המדורה. חשוב ליצור פתח בחלק העליון של האיגלו. הפתח משמש ארובה לאספקת אוויר חדש לצורך בעירה של המדורה. ללא פתח אוורור האיגלו יתמלא בעשן המדורה וקשה יהיה לנשום בו.

המילה "איגלו" היא בשפת האינואיטים, הם האסקימואים, ופירושה הוא "בית". כיום מעטים האסקימואים הגרים בבתים כאלה.

* טמפרטורה – מידת החום והקור

מאפייני הטקסט

– הטקסט כולל 157 מילים (כולל הכותרת).

- בגוף הטקסט מוצגת כותרת משנה המסייעת להבנת תוכן הפסקה שאחריה ומבנה הטקסט באופן כללי.
- הטקסט עוסק בידע עולם הרחוק מעולמם של התלמידים.
- מילים כגון: "מחסה", "כלוא", "מבודד", "מפשיר", "ארובה", "אסקימואים" ו"אינואיטים" עשויות להעשיר את אוצר המילים של התלמידים.

הצעות לפעילות מטרימה

1. נתבונן בתמונה המצורפת לטקסט ונשאל את הילדים מה הם רואים בתמונה, אם הם יודעים היכן נמצא האיגלו, מה מטרתו, ממה עשוי המבנה ומה הטמפרטורה בו.
2. אפשר לצפות ב**סרטון** על האופן שבו האסקימואים בונים את האיגלו. לאחר הצפייה אפשר לשוחח עם הילדים ולשאל מה למדו מן הסרטון: מי גר במבנה? כיצד בונים אותו?
3. נציג שאלה למחשבה: כיצד שומרים על חום בתוך האיגלו כאשר כל כך קר בחוץ?

ניתוח המילים המושמטות בטקסט ושיקולים דידקטיים בהשלמתן

1. **(ה)איגלו:** לפני המילה המושמטת מופיעה תווית היידוע **ה**. אנו למדים מכך שהמילה החסרה שייכת לקטגוריה של שמות: שם עצם או שם תואר, הרי תווית היידוע חוברת רק למילים מהקטגוריות האלה. [שיקול תחבירי]
מבנה המשפט מלמד שהמילה המושמטת שייכת לקטגוריה של שמות עצם הרי אחריה מופיעה צורה פועלית (פועל) "משמש". [שיקול תחבירי]
עוד אנחנו למדים שהמילה החסרה היא ממין זכר ובצורת יחיד, הרי הפועל "משמש" אמור להיות מותאם לה במין ובמספר. [שיקול תחבירי]
נושא הפסקה הוא תיאור המבנה שנקרא "איגלו", לכן המילה החסרה היא "איגלו" (שם עצם ממין זכר בצורת יחיד). [שיקול סמנטי/הקשרי]

2. **(מ) שלג/קרח:** המילה המושמטת מופיעה אחרי מילת היחס "מ", אחרי מילות יחס יבוא שם עצם, ולכן המילה המושמטת היא שם עצם. [שיקול תחבירי].
ההשלמה נשענת על הבנת אופן בניית האיגלו. [שיקול סמנטי/הקשרי/ידע עולם]
מכיוון שבמשפט הפתיחה של הטקסט כתוב "האיגלו היא מבנה... שבונים **משלג**", אפשרות נוספת היא השלמה במילה "שלג" (שלג הוא פתיתי הקרח הנופלים על הקרקע בצורה של גבישים אווריריים).
3. **בעלי־חיים:** המילה המושמטת מופיעה אחרי מילת היחס "של", אחרי מילות יחס יבוא שם עצם, ולכן המילה המושמטת היא שם עצם. [שיקול תחבירי].
מילת היחס "של" לרוב מציינת שייכות. למי שייכים עורות ופרוות? ההשלמה נשענת על ידע עולם – עורות ופרוות שייכות לבעלי החיים. [שיקול סמנטי]
השלמה בשתי מילים שאינן צירוף מילים, כמו "חיות שונות" אינה מדויקת כי המקף מעיד על צירוף מילים "בעלי־חיים" [שיקול מורפולוגי]
4. **(ה) ציידים:** לפני המילה המושמטת מופיעה תווית היידוע ה־. אנו למדים מכך שהמילה החסרה שייכת לקטגוריה של שמות: שם עצם או שם תואר, הרי תווית היידוע (הא הידיעה) חוברת רק למילים מהקטגוריות האלה. [שיקול תחבירי]
המילה המושמטת מופיעה אחרי מילת היחס "על", אחרי מילות יחס יבוא שם עצם, ולכן המילה המושמטת היא שם עצם. [שיקול תחבירי]
מכיוון שהאיגלו מיועד גם לציידים, כפי שמוסבר בפסקה הראשונה, המילה החסרה עשויה להיות "ציידים". [שיקול הקשרי]
השלמה באמצעות המילה "אסקימואים" מציינת למי מיועד האיגלו, אפשרית אף היא. השלמה באמצעות המילה "אנשים" אפשרית אך פחות מדויקת מכיוון שלאורך הטקסט מדובר בעיקר על השימוש של הציידים באיגלו.

5. **(ה)קרה:** לפני המילה המושמטת מופיעה תווית היידוע ה'. אנו למדים מכך שהמילה החסרה שייכת לקטגוריה של שמות: שם עצם או שם תואר, הרי תווית היידוע חוברת רק למילים מהקטגוריות האלה. [שיקול תחבירי]
- לפני המילה המושמטת מופיע הצירוף "הרוח", המילה "רוח" בתוספת תווית היידוע. גם לפני המילה המושמטת יש תווית יידוע, על כן המילה המושמטת אמורה להיות שם תואר המתאר את המילה שבאה לפניו. [שיקול תחבירי]
- נדרשת התאמה גם במין ובמספר לשם העצם "רוח", כלומר המילה החסרה היא ממין נקבה ובצורת יחיד [שיקול תחבירי]
- מבחינה סמנטית, השלמה אפשרית אמורה לתאר את הרוח באזור שבו נמצא האיגלו, בהתאם לתיאור המופיע בפסקה הראשונה, למשל "קרה" (הרוח הקרה). אפשרויות נוספות להשלמה: חזקה, עזה, צוננת. [שיקול סמנטי והקשרי]
6. **גבוהה:** ההשלמה נשענת על זיהוי מבנה ההשוואה בין הטמפרטורה בתוך האיגלו לזו שמחוץ לאיגלו. [שיקול תחבירי]
- הטמפרטורה בתוך האיגלו היא גבוהה יותר. [היגיון/הקשר]
- ניתן להיעזר גם בידע קודם, בתיאור האקלים שנמסר בפסקה הקודמת, בידע שנלמד בפעילות המטרימה ואף בתיאור המילה "טמפרטורה" המופיעה בטקסט.
7. **מדורה:** המילה החסרה מופיעה אחרי הפועל "להדליק". מה אפשר להדליק? על סמך תוכן המשפט הנוכחי אשר בסופו מופיעה המילה "מדורה", אפשר להסיק שמדובר במדורה. אפשרות נוספת היא "אש" (אפשרות זו יכולה להעיד על כך שהמילה נבחרה לפני קריאת המשפט עד סופו).
8. **פתח:** ההשלמה נשענת על הבנת הקשר בין שני המשפטים, המשפט הנוכחי והמשפט הבא.
9. **יתמלא:** ההשלמה נשענת על הבנת תוכן המשפט והיחסים הלוגיים שבו. מה יקרה לאיגלו ללא פתח אוורור? התוצאה של מצב זה היא שיהיה קשה לנשום בו.

האיגלו

האיגלו הוא מבנה בצורת כפפה שבוונים משלג. הוא משמש בית מחסה זמני, כמו אהל, לצידים היוצאים למסעות ציד באזורים קרים שבהם האדמה מכסה בשכבות של קרח ושלג. יש מקומות בעולם, בעקר באזור הצפוני של כדור הארץ, שבהם ה_____ משמש בית קבוע בתקופת החורף.

איך אפשר לגור בבית שעשוי מקרח?

באיגלו אין חדרים, אך אפשר לבנות מטות מ_____ ולכסות אותן בעורות ובפרוות של _____ - _____ שחצידים צדו. האיגלו שומר על ה_____ מפני הרוח ה_____. הטמפרטורה* בתוך האיגלו _____ יותר מאשר זו שמחוץ לאיגלו מפנין שהאוויר הכלוא בתוך הקרח מבודד מסביבתו החיצונית. מקור החום העקרי בתוך האיגלו הוא חם גופם של הצידים. אפשר להדליק _____ בתוך האיגלו, ומפתיע לגלות שהאיגלו לא מפשיר מחם המדורה. חשוב ליצר _____ בחלק העליון של האיגלו. הפתח משמש ארבה לאספקת אויר חדש לצורך בעירה של המדורה. ללא פתח אוריר האיגלו _____ בעשן המדורה וקשה יהיה לנשם בו.

המלה "איגלו" היא בשפת האינואיטים, הם האסקימואים, ופרושה הוא "בית". כיום מעטים האסקימואים הגרים בבתיים כאלה.

* טמפרטורה – מדת החם והקר

האיגלו

האיגלו הוא מבנה בצורת כיפה שבונים משלג. הוא משמש בית מחסה זמני, כמו אוהל, לציידים היוצאים למסעות ציד באזורים קרים שבהם האדמה מכוסה בשכבות של קרח ושלג. יש מקומות בעולם, בעיקר באזור הצפוני של כדור הארץ, שבהם ה _____ משמש בית קבוע בתקופת החורף.

איך אפשר לגור בבית העשוי מקרח?

באיגלו אין חדרים, אך אפשר לבנות מיטות מ _____ ולכסות אותן בעורות ובפרוות של _____ - _____ שהציידים צדו. האיגלו שומר על ה _____ מפני הרוח ה _____ . הטמפרטורה* בתוך האיגלו _____ יותר מאשר זו שמחוץ לאיגלו מכיוון שהאוויר הכלוא בתוך הקרח מבודד מסביבתו החיצונית.

מקור החימום העיקרי בתוך האיגלו הוא חום גופם של הציידים. אפשר להדליק _____ בתוך האיגלו, ומפתיע לגלות שהאיגלו לא מפשיר מחום המדורה. חשוב ליצור _____ בחלק העליון של האיגלו. הפתח משמש ארובה לאספקת אוויר חדש לצורך בעירה של המדורה. ללא פתח אוורור האיגלו _____ בעשן המדורה וקשה יהיה לנשום בו.

המילה "איגלו" היא בשפת האיִנוּאִיטִים, הם האסקימואים, ופירושה הוא "בית". כיום מעטים האסקימואים הגרים בבתים כאלה.

* טמפרטורה – מידת החום והקור